

A GEM adatainak felhasználása egy nemzeti kkv-stratégia kialakításához

Csákné Filep Judit – Kerékgyártó Gábor
– Molnár Endre Mihály – Trautmann László

DOI: 10.14267/VILPOL2026.01.04

A Global Entrepreneurship Monitor (továbbiakban: GEM) a világ legnagyobb vállalkozáskutatása, amely 1999 óta gyűjt adatokat a világ országainak vállalkozási ökoszisztémáiról, az általános vállalkozói atmoszféráról, a lakosság vállalkozási hajlandóságáról, a születő, működő és megszűnő vállalkozások arányáról. A kutatás fontos érdeme, hogy évenként ismétlődő longitudinális jellege és nemzetközi volta miatt lehetővé teszi az időbeli és az országok közötti összehasonlítást. A tanulmány elemzi a hazai kkv szektort a GEM adataira támaszkodva, és javaslatokat fogalmaz meg a hazai kkv-stratégiára vonatkozóan.

A megalapozott szakpolitikai döntéshozatal érdekében a döntéshozóknak első lépésként átfogóan értékelniük kell az adott ország vállalkozói ökoszisztémájának jelenlegi állapotát, hogy ez alapján olyan jövőképet alakítsanak ki, amely kijelöli a kívánatos fejlődési irányokat és a hosszabb távon elérendő célállapotot. Lóga Máté, a Nemzetgazdasági Minisztérium gazdaságstratégiaiért, iparért, pénzügyi forrásokért és makrogazdasági elemzésért felelős államtitkára úgy véli, hogy a GEM által szolgáltatott adatok támogatják az ilyen stratégiai döntéseket, és irányt adnak a hosszú távú szakpolitikai tervezésnek. Ezt jól mutatja, hogy a GEM-kutatás miként hatott a 2019-ben eredetileg közzétett, „A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája” című dokumentumra. A stratégia a 2019–2030-as időszak szakpolitikai prioritásait rögzíti, és több, a GEM-hez kapcsolódó mutatóra is kitér. Ilyenek például a magyar lakosság lehetőség észlelése, a vállalkozásindítási hajlandóság, a vállalkozásindításhoz szükséges képességek, a kudarctól való félelem, a vállalkozói lét mint karrierlehetőség megítélése, valamint a vállalkozók társadalmi státuszának vizsgálata.

„A Kormány elkötelezett, hogy a magyar kkv-szektor képes legyen a folyamatos technológiai és szervezeti megújulásra, részese legyen a digitális és zöld átállásnak, versenyképességét és válságállóságát pedig minél inkább fokozni tudja.” – írta Lóga a GEM 2022-2023-as magyar Nemzeti jelentésében. „Az államnak fontos feladata lesz, hogy modern és kiszámítható keretrendszert teremtsen a vállalkozói aktivitás fokozása érdekében, hogy a magyar vállalkozók és cégek a következő évek nyertesei lehessenek.” A GEM-kutatás eredményei beépültek a ma-

gyar kormány KKV-stratégiájába. Emellett Magyarország láthatósága is növekedett azáltal, hogy kapcsolódott egy fontos kezdeményezéshez: a GEM-adatok lehetőséget adnak arra, hogy a KKV-stratégiában regionális szinten összehasonlíthatók legyenek a vállalkozásalapítással kapcsolatos egyéni jellemzők, illetve a társadalom vállalkozásokhoz fűződő viszonya. A nemzetközi összehasonlítás hasznos analitikai eszköz a kiemelt beavatkozást igénylő, legnagyobb figyelmet érdemlő területek azonosítására.

Strukturális kihívások

Magyarország a KKV-k növekedése és a gazdasági teljesítmény erősítése szempontjából több, egymással összefüggő akadállyal szembesül. A munkaerő-tartalékok fokozatos kimerülése – amelyet az elöregedő népesség, a fiatalok munkaerőpiacra lépését késleltető elhúzódozó képzési pálya, valamint a kedvezőbb külföldi bérfeltételek miatti, szakképzett munkaerőt érintő elvándorlás együttesen alakít – különösen sürgetővé teszi a termelékenység javítását és a technológiai megújulás ütemének gyorsítását, mindenekelőtt az automatizáció szélesebb körű alkalmazásán keresztül.

Mindemellett a magyar KKV-k korlátozottan férnek hozzá ahhoz a tőkéhez, műszaki-szakmai tudáshoz és támogatáshoz, amely az innovációk átvételéhez és beépítéséhez szükséges. A frissen alapított vállalkozások piaci megerősödését különösen hátráltatja az alacsony beruházási aktivitás, amely részben a hosszabb távú üzleti perspektívák bizonytalanságára vezethető vissza. E kedvezőtlen helyzetet tovább erősíti az alacsony bizalmi szint, valamint a globális és európai gazdaságpolitikai folyamatok és keretrendszerek korlátozott ismerete.

A KKV-k, valamint az egyetemi és kutatási szféra közötti együttműködések gyengesége – amelyet gyakran az erőforráshiány és a formalizált, intézményesült tudástranszfer-mechanismusok hiánya magyaráz – ahhoz vezet, hogy a vállalkozások nem, vagy csak korlátozottan férnek hozzá azokhoz a kapacitásokhoz és eszközökhöz, amelyek a tudásalapú gazdaságba való érdemi integrációjukat lehetővé tennék.

További strukturális kihívást jelent az alacsony termelékenység, amelynek hatásait felerősíti Magyarország tartós törekvése az Európai Unió átlagához viszonyított bérfelzárkózásra. Jóllehet a bérek euróban kifejezve az elmúlt két évtizedben számottevően emelkedtek, szintjük továbbra is csupán az EU-átlag megközelítőleg 67%-át éri el. E korlát érdemi oldásához egyrészt átfogó oktatáspolitikai reformokra, másrészt a vállalati szintű menedzsmentgyakorlatok és szervezeti képességek célzott fejlesztését szolgáló intézkedésekre van szükség.

Más közép- és kelet-európai országokkal összevetésben a GEM-adatok több indikátor mentén kedvezőtlen képet rajzolnak Magyarországról: a felnőtt népesség viszonylag alacsony arányban érzi magát felkészültnek vállalkozás indítására, a vállalkozást nem tekinti vonzó karrierútnak, és a legritkábban érzékeli a vállalkozók pozitív médiamegjelenítését. Ugyanakkor a 2023/2024-es GEM Nemzeti Jelentés regionális összehasonlításban a vállalkozás karrierként való vonzereje, illetve a vállalkozók médiabeli megítélése tekintetében Magyarországot a középmezőnybe sorolja.

A 2024-es GEM-felmérés alapján Magyarországon a válaszadók 35,8%-a ítéli úgy, hogy rendelkezik a vállalkozásindításhoz szükséges ismeretekkel és kompetenciákkal – ez az arány az elmúlt években stabilnak tekinthető. A vállalkozásindítást illetően a válaszadók 42,1%-át visszatartja a kudarc lehetősége, amely mutató szintén nem jelez számottevő elmozdulást a korábbi évekhez viszonyítva. Hasonló stabilitás figyelhető meg az üzleti minták elérhetőségében is: 46,7% számolt be arról, hogy személyesen ismer olyan személyt, aki az elmúlt két évben vállalkozást alapított. Ezzel párhuzamosan a vállalkozásalapítási folyamat egyszerűségét pozitívan megítélők aránya enyhe, de tartós csökkenő trendet mutat (2024-ben 43,2%). Ezzel szemben a következő hat hónapban új vállalkozás indítására kedvező kilátásokat várók aránya 32,3%-ra emelkedett.

Változásösztönzés

A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítését szolgáló stratégiai megközelítés megalapozásán túl a GEM magyarországi kutatása közvetlen módon is támogatja a kormány azon törekvését, hogy a kis- és középvállalati szektorban termelékenységi fordulat következzen be.

A kutatási eredmények felhasználása már három, egymást kiegészítő idősíkon is megjelenik:

- Rövid táv: a GEM-adatok gyors visszacsatolást adnak a Nemzetgazdasági Minisztérium számára az ipar- és adópolitikai intézkedésekről, és rámutatnak a vállalkozástámogató programok közötti szorosabb koordináció szükségességére. A Nemzetgazdasági Minisztérium feladata a magyar gazdaságpolitika általános tervezése: foglalkozik a munkahelyteremtéssel, a családbarát adórendszer kialakításával, a versenyképesség javításával, a költségvetés előkészítésével, az államadósság csökkentésével és a gazdasági növekedés ösztönzésével.
- Középtáv: a GEM-kutatás feltárja azokat a kulcskompetenciákat – különösen a digitalizációt, az exportkészültséget, az emberi tőke fejlesztését és a korszerű vezetői szemléletet –, amelyek a belföldi és nemzetközi térben egyaránt megkülönböztetik a sikeres magyar vállalatokat a lemaradóktól, és ezáltal közvetlen szakmai támpontokat nyújtanak a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (továbbiakban: MKIK) vállalkozásfejlesztési szolgáltatásainak alakításához. Az MKIK stratégiai prioritásai között kiemelt helyet foglal el olyan javaslatok kidolgozása, amelyek a gazdaságpolitikai környezet és a vállalkozásfejlesztési eszközrendszer megerősítését célozzák. Ennek keretében a szervezet szakmai koncepciók, programok, ajánlások és állásfoglalások kidolgozásával támogatja a vállalkozásfejlesztési szolgáltatásokat, többek között a vállalkozástámogatási és finanszírozási rendszerek, a foglalkoztatás, a területfejlesztés, az energia- és környezetpolitika, valamint a gazdaság egészét érintő innováció területén. E tevékenységek révén az MKIK hozzájárul a vállalkozások működési feltételeinek javításához és a fenntartható gazdasági növekedés előmozdításához.

- Hosszú táv: azáltal, hogy a GEM-kutatás szisztematikusan feltárja a piaci mechanizmusok működési elégtelenségeit és a teljesítménybeli hiányosságok területeit, megerősíti annak szakpolitikai megalapozottságát, hogy a beavatkozások támogató, nem pedig kizárólag piac-szelektív logikát kövessenek. Ily módon a kutatás hozzájárul a jövőbeli termelékenységi és innovációs prioritások, illetve napirendek formálásához.

Összességében a GEM kutatás olyan elemzési alapot biztosít, amely támogatja az elmozdulást a befelé irányuló tőkebefektetési függőségtől a tudásalapú, KKV-vezérelt növekedési pálya felé, és képessé teszi az MKIK-át és a kulcsminisztériumokat arra, hogy konkrét, adat alapú prioritások mentén cselekedjenek.

Tanulságok

GEM adatfelvételek alapján két meghatározó tanulságot azonosítható:

- Egyrészt a kutatásnak tágabb szakmai és kulturális összefüggésrendszerben kell értelmeznie a vállalkozói magatartást és a sikeresség feltételeit: e jelenségek megértése a társadalmi-gazdasági környezet egészére kiterjedő, holisztikus megközelítést igényel. A közép- és kelet-európai régióban a vállalkozói attitűdöket továbbra is érzékelhetően befolyásolja az állammal szembeni történetileg gyökerező bizalmatlanság, amelynek következtében számos vállalkozó az államot ma is inkább ellenfélként, semmint együttműködő partnerként értelmezi.
- Másrészt kiemelt jelentőségű, hogy az országspecifikus empirikus eredmények következetesen beépüljenek a nemzeti jelentésekbe és azok üzenetei egyértelműen eljussanak a döntéshozókhoz. A 21. századi iparpolitika és vállalkozásfejlesztés szoros összefonódása mellett az állami szereplők és az üzleti közösség közös felelőssége olyan szakpolitikai keretek kialakítása, amelyek a fenntartható gazdasági növekedést támogatják. Ebben a GEM Magyarország adatai és értelmezései mindkét oldal számára releváns erőforrásként szolgálnak. A döntéshozókkal folytatott aktív együtt-alkotás ösztönzése már a kutatás-tervezés szakaszában fokozhatja az eredmények iránti elköteleződést és azok későbbi alkalmazását. A minisztériumokkal, valamint az olyan iparági érdekképviseletekkel, mint az MKIK, folytatott korai egyeztetések pedig hozzájárulnak ahhoz, hogy a GEM eredmények nem csupán leíró adatként, hanem cselekvésre ösztönző információként jelenjenek meg.

Az erősebb magyar vállalkozói kultúra szolgálatában

A kedvező jelek ellenére Magyarország több, a vállalkozói attitűdöket mérő kulcsváltozó mentén továbbra is lemarad, például abban, hogy a társadalom mennyiben tekinti a vállalkozást életképes és vonzó karrierútnak. A GEM kutatás rávilágít a magyar vállalkozói kultúra fejlesztésének fontosságára.

Az MKIK 2025-től vállalt támogatói szerepe a GEM kutatás magyarországi lebonyolításában érdemi előrelépésként értelmezhető. A döntés egyúttal jelzi a kamarai rendszer funkcióinak átrendeződését a magyar gazdaságpolitika formálásában: országos civil szervezetként az MKIK mindinkább közvetítő szerepet tölt be az üzleti közösség és a gazdaságpolitikai döntéshozók között, elősegítve a vállalkozói autonómia és a tágabb közérdek szempontjainak összehangolását.

A GEM magyarországi csapatát az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézete (GVI) koordinálja. A GVI a kutatási adatok segítségével képes kapcsolódási pontot teremteni a szélesebb szakmai, illetve gazdaságpolitikai közösséggel. A GEM magyarországi csapatának küldetése, hogy aktív módon hozzájáruljon a vállalkozás és vállalkozó oktatás és készségfejlesztés erősítéséhez a vállalkozók tanulási és képességigényének azonosításán és kiszolgálásán keresztül.